

«Бібліотечна практика, освіта та наука в умовах соціальних трансформацій»

Під такою назвою 21 грудня 2023 р. відбулися Дев'яті бібліотекознавчі студії, присвячені пам'яті професора Михайла Семеновича Слободяника. Захід пройшов у змішаному форматі: майданчиком для офлайнного спілкування було обрано Національну бібліотеку України імені Ярослава Мудрого (далі НБУ ім. Ярослава Мудрого), онлайнovu частину заходу на платформі Zoom було організовано Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ).

Інформаційну підтримку Дев'ятих бібліотечних студій надали фахові періодичні видання «Бібліотечний вісник», «Бібліотечна планета» та «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія».

Метою науково-комунікативного заходу є об'єднання зусиль науковців і практиків щодо особливостей підготовки фахівців спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та актуальних напрямів функціонування української бібліотечно-інформаційної сфери в умовах соціальних трансформацій, розвитку бібліотекознавчих досліджень під час воєнного стану в Україні.

Співорганізаторами обговорень виступили Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка та Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв.

У засіданні взяли участь знані науковці, провідні бібліотечні фахівці та викладачі профільних закладів вищої освіти, зокрема, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Київського національного університету культури і мистецтв (далі КНУКІМ), Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (далі НАККІМ), Київського університету культури, Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Маріупольського державного університету, Національного університету (далі НУ) «Одеська політехніка», Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, бібліотек наукових установ Національної академії наук України.

Вели засідання директорка Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатка історичних наук О. М. Василенко та завідувач відділу НБУ ім. Ярослава Мудрого, кандидат історичних наук, доцент О. Г. Кириленко (модераторка – завідувачка відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатка наук із соціальних комунікацій О. Л. Сокур).

До програми Дев'ятих бібліотекознавчих студій було відібрано 20 доповідей, автори яких – соратники, колеги, учні – послідовники відомого вченого і педагога, українського бібліотекознавця, документознавця і бібліографознавця. Усі доповіді супроводжувалися презентаціями, що наочно підсилювало сприйняття та допомагало розкриттю заявлених тем.

Відкрив засідання в. о. генерального директора Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, доктор наук із соціальних комунікацій, професор **О. О. Сербін**. У вступному слові він акцентував увагу присутніх на необхідності адаптації діяльності українських бібліотек як базових соціокомунікаційних та культурних інституцій держави в умовах війни, активізації роботи книгозбірень у соціальних мережах, розширен-

ні традиційних та впровадженні нових напрямів (зокрема волонтерство, різноаспектна допомога Збройним Силам України тощо). Також О. О. Сербін висвітлив результати VI етапу дослідження НБУ ім. Ярослава Мудрого «Публічні бібліотеки України в умовах російської збройної агресії» стосовно моніторингу стану втрат як фондів, так і матеріально-технічної бази бібліотек, які були в зоні бойових дій чи опинилися в окупації.

Директорка Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатка історичних наук **О. М. Василенко** (доповідь «Бібліотечно-інформаційний комплекс в сучасних умовах: основні аспекти наукового дослідження») детально розкрила проблемні питання, досліджувані у межах відомчої науково-дослідної роботи (далі НДР) «Теоретичні та прикладні аспекти організації діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в сучасних умовах» Інституту бібліотекознавства НБУВ (2023–2025), у контексті трьох основних напрямів: 1) концептуальні засади управління бібліотечно-інформаційним комплексом як складника науково-інформаційного потенціалу країни в умовах несприятливих зовнішніх чинників; 2) функціонування бібліотечно-інформаційний комплексу як відкритої системи; 3) науково-методичне забезпечення діяльності та взаємодія наукових бібліотек в умовах соціальних трансформацій. Доповідачка висвітлила теоретичні та науково-прикладні напрацювання першого етапу виконання НДР, спрямовані на розроблення теоретичних засад, науково-методичного інструментарію і практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективного функціонування бібліотечного науково-інформаційного комплексу в умовах несприятливих зовнішніх впливів і чинників. Зокрема в аспектах розвитку бібліотекознавчої термінології, стандартизації бібліотечної справи, реалізації нових моделей, видів та форм науково-професійних комунікацій на основі новітніх технологій і телекомунікації, удосконалення технологічних процесів централізованого опрацювання нових надходжень та обслуговування користувачів НБУВ, а також оновлення управлінських і науково-методичних підходів до організації діяльності, активізації міжінституційної та міжбібліотечної взаємодії на відомчому, національному та міжнародному рівнях, формування стійких мережевих зв'язків проектно-стратегічного, організаційно-управлінського, техніко-технологічного, продуктно-сервісного характеру.

Доповідь **О. В. Григоревської**, докторки наук із соціальних комунікацій, старшої наукової співробітниці, професорки кафедри інформаційних комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, дослідниці-візитерки Вільного університету Брюсселя (Бельгія), міжнародної експертки Національного агентства з якості вищої освіти (Україна), «Забезпечення якості вищої освіти: дискусійні питання використання штучного інтелекту» сфокусувала увагу присутніх на нових викликах, котрі поставили перед науковою та освітянською спільнотою з поширенням використання технологій штучного інтелекту (далі ШІ). Як справедливо констатувала доповідачка, з одного боку, технології ШІ упевнено входять у професійну діяльність викладачів закладів вищої освіти. Опанування навичками роботи з такими сервісами як ChatGPT, Writesonic, Topic, сервісами для покращення перекладів текстів DeepL, Wordtune, сервісами на основі ШІ для візуалізації даних, технології підготовки наукових публікацій LaTeX дає безліч можливостей для покращення якості та прискорення виконання деяких рутинних процесів. З іншого, загострює питання академічної доброчесності підготовки публікацій та різноманітних студентських робіт. Допомогти опанувати вищезазначені сервіси та зняти певне професійне напруження покликані спеціальні тренінгові програми у системі підвищення фахових компетентностей науково-педагогічних працівників, зокрема такі як «Штучний інтелект у діяльності викладача», «Штучний інтелект та академічна доброчесність».

О. М. Збанацька, професорка Київського університету культури, головна бібліотекарка Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, докторка наук із соціальних комунікацій, доцентка, виступила з доповіддю «Трансформація змісту сучасної бібліотечної освіти». Доповідачка підкреслила, що зміст бібліотечної освіти сьогодні зазнає досить радикальних змін, оскільки значна увага приділяється компоненту інформаційної науки в освіті, архітектурі даних, взаємодії людини та комп'ютера, цифровому розвитку та сучасним культурним форматам. Важливою частиною бібліотечної освіти є допомога користувачам у самостійному та ефективному пошуку інформації, тому посилюється роль бібліотечного фахівця як посередника та промоутера культурного контенту. Адже сучасні бібліотеки – це більше ніж просто фізичне місце, оскільки вони стають майданчиками для зустрічей, обміну інформацією і спільної роботи. Сьогодні бібліотеки підтримують створення нової інформації, управління даними, участь в аналізі даних, бібліометрію, пошукову оптимізацію, етичні та моральні питання, дослідницьку політику і планування, маркетинг та інші види діяльності. Тому бібліотечні та інформаційні фахівці мають розвивати нові навички, оскільки бібліотека вже – не тільки постачальник інформації, а включена в дослідницьку, викладацьку, навчальну і суспільну діяльність. Набір навичок бібліотечних фахівців повинен охоплювати здатність працювати з партнерами та волонтерами, спільно створювати та проектувати практики, програми та послуги, які розвиватимуться. Отже, теорії та практики дизайнерського мислення мають бути частиною навчального плану, як і теорії залучення спільноти з соціальних наук.

«Сучасні виклики інформаційного поля» – тема виступу професорки кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, докторки наук із соціальних комунікацій, професорки **О. М. Тур**. Доповідачка констатувала, що ім'я Михайла Семеновича Слободяника сьогодні відоме не лише в Україні, а й за її межами. Професор – мудрий педагог, невтомний учений, наукові інтереси якого були настільки глибокими й різновекторними, а ідеї далекоглядними, що й сьогодні є фундаментом й одночасно дають поштовх до наукових досліджень принципів і методів формування інформаційного потенціалу, інтелектуального оброблення інформації, виробництва інтегрованої та синтезованої інформації, забезпечення комунікаційного процесу. Він зазначав, що на сучасному етапі інформаційного розвитку існують різноманітні виклики для суспільства. Передусім це – глобалізація інформаційного простору: завдяки Інтернету світ стає все більш з'єднаним, що може стати передумовою появи проблем у сфері культурного розмаїття. З кожним днем зростає обсяг доступної інформації. Ефективне управління нею та аналіз великих обсягів даних стає важливим завданням для бізнесу, держав й організацій. Зі зростанням кількості зібраної та обробленої інформації виникають проблеми з захистом приватності. Люди стають все більше обізнані у питаннях щодо використання їхніх особистих даних і вимагають більшого контролю. Зростаюча кількість кібератак та порушень безпеки даних висуває великі виклики перед компаніями, урядами та приватними особами. Захист конфіденційної інформації та мережева безпека стають критичними завданнями. Для подолання цих викликів та розроблення ефективних стратегій і політик кібербезпеки необхідно об'єднувати зусилля громадян, урядів, бізнесу та технологічних компаній, а найперше – фахівців з інформаційної діяльності, підготовку яких Михайло Семенович Слободяник вважав чи не найважливішою справою, оскільки, як говорив сам Професор, «кадри вирішують усе!».

Логічним продовженням виголошеного виступу стали доповіді провідних викладачів галузевих закладів вищої освіти. Зокрема, професорка кафедри інформаційних техно-

логій Київського національного університету культури і мистецтв, докторка історичних наук, професорка **Т. В. Новальської** доповідь присвятила розкриттю концептуальних поглядів Михайла Семеновича Слободяника на бібліотечно-інформаційну освіту початку XXI ст. Доповідачка наголосила, що поряд із концепціями науковців бібліотечної галузі В. Бабича, В. Пашкової, Н. Кушнарєнко, В. Загуменної, М. Сенченка, Л. Каліберди, А. Чачко та інших М. С. Слободяник запропонував змістовний проєкт розвитку вищої бібліотечно-інформаційної освіти, в концептуальну модель якої було включено такі складники: зміст освіти; спеціалізація освіти; інтенсифікація навчального процесу; особистісна орієнтація освіти. Кожен складник поділявся на блоки, які своєю чергою – на навчальні компоненти. Майже всі освітні компоненти були запроваджені в навчальний процес на факультеті документних комунікацій та міжнародної інформації КНУКІМ, який у 2000–2001 рр. очолював Михайло Семенович. Т. Новальська підкреслила, що концепція вченого сприяла підготовці нової генерації кадрового складу бібліотек на початку 2000-х років та не втрачає своєї актуальності і в наш час. Також доповідачка поділилась спогадами про роки співпраці з Михайлом Семеновичем Слободяником у Київському національному університеті культури і мистецтв.

«Вплив поглядів наукової школи М. С. Слободяника на формування сучасних фахівців з інформаційної аналітики» – тема доповіді професорки кафедри інформаційної діяльності та медіакомунікацій НУ «Одеська політехніка», докторки наук із соціальних комунікацій, професорки **О. В. Шевченко**. Загалом, як підкреслила доповідачка, сьогодні важко переоцінити внесок М. С. Слободяника у формування українського бібліотекознавства, документознавства та інформології. Вчений насамперед обґрунтував сучасну концепцію документознавства як теорії і практики функціонування документа у суспільстві та перспективні напрями подальшого розвитку документознавчих досліджень як невід’ємного складника галузевих документальних комунікацій. Необхідність наукового осмислення надбань наукової школи М. С. Слободяника з кожним роком зростає, і не втрачають актуальності ідеї видатного українського науковця в умовах глобального соціокомунікативного простору. Стрижневі погляди М. С. Слободяника стосовно системного аналізу інформаційної діяльності та принципи розробки інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття рішень покладені в основу освітньо-кваліфікаційних програм для підготовки сучасних фахівців з інформаційної аналітики в Національному університеті «Одеська політехніка».

О. А. Політова, завідувачка кафедри інформаційних комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидатка історичних наук (доповідь «Залучення молоді у наукову діяльність – головний пріоритет М. С. Слободяника»), акцентувала, що Михайло Семенович Слободяник був не лише генератором нових ідей у бібліотечній справі, науковій бібліографії та документознавстві, а й засновником яскравих наукових колективів. Біографія вченого насичена цікавими подіями, доленосними зустрічами з непересічними особистостями. Де б він не працював – у бібліотеці, закладі освіти чи науковій установі – навколо нього завжди гуртувалася молодь: студенти, аспіранти, які біля нього швидко ставали науковцями. Його особистим професійним кредо завжди було активне залучення молоді у наукову діяльність, адже, як вважав учений, лише такий підхід дає змогу досягти інноваційних змін в освіті та науці. На початку 2000-х років у Національній (тоді Державній) академії керівних кадрів культури і мистецтв Михайлу Семеновичу вдалося дати дорогу у професійне життя багатьом молодим науковцям спеціальності «Документознавство, архівознавство» (сьогодні «Інформаційна,

бібліотечна та архівна справа»). Завдяки його вмілому демократичному управлінню, креативній адміністративній та науково-педагогічній роботі з колективом створеної ним кафедри документальних комунікацій, усі початківці-науковці мали можливість викладати профільні дисципліни й стати частиною науково-педагогічного колективу кафедри. Саме під його мудрим керівництвом аспіранти напрацьовували як науковий, так і практичний викладацький досвід, визначалися з пріоритетами у своїй подальшій кар'єрі. З наукової школи М. С. Слободяника вийшла плеяда відомих науковців: кандидатів та докторів наук, які сьогодні очолюють структурні підрозділи в українських закладах вищої освіти та провідних наукових установах і є визнаними лідерами наукової думки в галузі соціально-комунікаційних наук: О. Воскобойнікова-Гузєва (О. Григорєвська), О. Виноградова, В. Добровольська, С. Дубова, О. Збанацька, О. Кириленко, В. Кудлай, І. Петрова та багато інших.

Завідувач кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету, кандидат наук із соціальних комунікацій **В. О. Кудлай** представив доповідь «Михайло Семенович Слободяник та започаткування документознавчої освіти в Маріуполі». Як зазначив доповідач, у серпні цього року виповнилося вже вісім років, відколи відійшов у вічність видатний український вчений, доктор історичних наук, професор, знаний в Україні та за її межами науковець, талановитий педагог та непересічна особистість Михайло Семенович Слободяник, а в день, коли проходять Дев'ять бібліотекознавчих студій, присвячених його пам'яті, нашому вчителю мало б виповнитися 73 роки. Для викладачів кафедри інформаційної діяльності й випускників спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» Маріупольського державного університету (далі МДУ) він запам'ятався високоосвіченим фахівцем у галузі бібліотекознавства, документознавства та інформології, блискучим викладачем, науковим керівником, щирою та мудрою людиною. Михайло Семенович доклав багато зусиль щодо підготовки висококваліфікованих випускників кафедри, неодноразово приїздив в університет для викладання фахових дисциплін, що безперечно вплинуло на розуміння освітніх та наукових проблем документознавства. У 2003 р. у МДУ був здійснений перший набір студентів на спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» – 30 осіб, і першим набором пощастило слухати з документознавства лекції саме Михайла Семеновича. «Як авторитетний вчений, він був науковим керівником викладачки нашої кафедри та колеги І. О. Петрової, разом з якою ми поділяємо прищеплені нам ідеї та передаємо їх наступним поколінням здобувачів вищої освіти. І цього року, завдячуючи В. В. Добровольській, була оприлюднена знакова стаття, присвячена 20-річчю підготовки маріупольських документознавців, у журналі «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», фундатором у 2004 р. та редактором якого до 2012 р. і був Михайло Семенович. Не тільки викладачам і студентам Маріупольського університету, а й усім, хто спілкувався з Михайлом Семеновичем, завжди припадали до душі його жваві, полемічні виступи, які він збагачував цитатами своїх вчителів, зокрема, Клавдії Іванівни Рудельсон. І, звичайно ж, після його соковитих лекцій хотілося читати від А до Я видання тих науковців, з якими нас крізь призму власних життєвих історій знайомив наш Вчитель. Усі ми сумуємо за плідним, мотивуючим спілкуванням з нашим першим викладачем документознавства в Маріуполі та водночас безмежно дякуємо за посіяні знання, прищеплену любов до досліджень, за ті історії, які чули, за те, ким ми стали. Вічна Вам пам'ять, вельмишановний Михайло Семеновичу!».

«М. С. Слободяник – організатор освітнього процесу в період диференціації нових спеціальностей» – тема виступу **М. В. Макарової**, доцентки кафедри інформаційних

комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидатки культурології, доцентки. Доповідачка зазначила, що діяльність Михайла Семеновича у Київському національному університеті культури і мистецтв припала на період диференціації нових спеціальностей, розробки нових навчальних планів, освітніх програм. У ході розвитку української вищої освіти виразно проступали зміни не лише у структурі її формування, змісту, форм і методів освітніх послуг, але й у структурі пріоритетних цінностей фахівців. Всі перетворення у системі вищої освіти відбувались інертно і дуже стримано. Завданням Михайла Семеновича було консолідувати всіх працівників для вироблення і корекції нових планів і програм, змісту освіти, оновлення лабораторного устаткування, методів викладання та проведення наукових досліджень. На думку доповідачки, тільки унікальне вміння Михайла Семеновича слухати аргументи інших, сприймати деякі результати і доводи з почуттям гумору дали позитивні результати. Михайло Семенович – людина-реформатор, він бачив далеко наперед, які процеси потрібно трансформувати в українській вищій освіті для інтегрального зв'язку з європейською. «Добре, що ми пам'ятаємо і цінуємо М. С. Слободяника не тільки як науковця, але і як педагога, реформатора, добру і чуйну людину».

Змістовним був виступ **О. В. Стретович**, завідувачки загального відділу Маріупольського державного університету на тему «Документознавча концепція Михайла Семеновича Слободяника: сучасний контекст». Доповідачка акцентувала увагу, що розвиток української науки про документ завжди тісно пов'язаний із видатною постаттю документознавця, бібліотекознавця, інформацієзнавця, доктора історичних наук, професора Михайла Семеновича Слободяника. Наукова школа, започаткована вченим у 2000-х роках, розширила контекст знань і розуміння науки про документ та запропонувала новітні концептуальні підходи до всебічного вивчення документа. Його ідеї з успіхом втілюються учнями та послідовниками в наукових роботах, які присвячені документознавчій тематиці та аналізу інформаційних ресурсів сучасного суспільства. Сміливі думки та впевнені кроки Михайла Семеновича як дослідника-новатора завжди були орієнтовані на вивчення потреб інформаційного суспільства та інноваційні розробки в галузі. Його методологічні ідеї і сьогодні надають можливість фахівцям продуктивно використовувати їх у керуванні документацією та інформаційній діяльності, щоденно напрацьовуючи результати на подальший розвиток документознавчої науки.

Продовжили тему висвітлення значущого внеску М. С. Слободяника у розвиток української бібліотечної науки, освіти і практики доповіді соратників видатного бібліотекознавця і педагога: «М. С. Слободяник – невинуватий оптиміст» (співдоповідачі **Л. Й. Костенко**, старший науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат технічних наук, та **В. О. Копанєва**, доцентка кафедри інформаційних комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидатка історичних наук), «Роль М. С. Слободяника в моїй бібліотечній сім'ї» (**О. Г. Кириленко**, завідувач відділу НБУ ім. Ярослава Мудрого, кандидат історичних наук, доцент), «М. С. Слободяник – учений, бібліотекознавець, педагог та інтегрування його поглядів у наукові школи Української держави» (**В. Г. Спрінсян**, завідувач кафедри інформаційної діяльності та медіакомунікацій НУ «Одеська політехніка», кандидат мистецтвознавства, доцент, президент Асоціації документознавців України). Названі виступи, які супроводжувалися презентаціями, насиченими яскравими світлинами, викликали значне зацікавлення та обговорення.

У доповідях здобувачок нової освітньо-наукової програми «Біографістика і текстологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка **К. М. Однолько** (тема «Методологія біографістики в аналізі творчості Івана Світличного») та **Є. Ю. Лейєр** (тема «Методи біографістики у формуванні літературного портрета Володимира Лиса») зазначалося, що біографічні ресурси, присвячені постаті М. С. Слободяника, активно використовуються в освітньому процесі на магістерській програмі кафедри інформаційних комунікацій факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Зокрема, у межах семінару-практикуму «Біобібліографічна діяльність бібліотек України», окрім інших, досліджується структура і зміст біобібліографічного ресурсу «Михайло Семенович Слободяник (1949–2015)», створеного Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського. Одночасно дослідницькі компетентності, які поглиблюються на практикумах із методології біографічних досліджень у бібліотекознавстві, стають у нагоді магістранткам у здійсненні власних наукових розвідок.

В. В. Добровольська, в. о. завідувача кафедри Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, докторка наук із соціальних комунікацій, професорка виступила з доповіддю «Інтеграція наукового журналу "Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія" в міжнародний наукометричний простір». Свого часу саме М. С. Слободяник став фундатором та ідейним керівником провідного галузевого періодичного видання, яке від моменту започаткування і до сьогодні є актуальною платформою для апробації та оприлюднення наукових досліджень за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», адже має категорію Б у переліку наукових фахових видань України. Як наголосила вчена, сьогодні українська періодика зазнає динамічних трансформацій на шляху до інтеграції в міжнародний наукометричний простір. Останніми роками інтеграційні процеси значно інтенсифікувалися та набули позитивної динаміки. Важливою умовою для успішної інтеграції у світовий науковий інформаційний простір є узгодження української наукової періодики з міжнародними стандартами видавничої діяльності. У цьому контексті надзвичайно важливим є визначення критеріїв для ідентифікації невідповідностей, зокрема, наукового журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» вимогам Scopus та Web of Science. Визначальним показником репрезентативності наукового контенту часопису є його включення до цих авторитетних баз даних наукових цитувань. Формування принципів організації та функціонування наукового журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» з урахуванням ідентифікованих невідповідностей дозволить редакційній колегії наукового видання самостійно реалізовувати його просування в міжнародний науковий інформаційний простір.

Доповідь «Організація практики студентів закладів вищої освіти у бібліотеці: досвід Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», яку виголосила завідувачка відділу теорії та історії бібліотечної справи Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатка історичних наук **О. Г. Яковенко**, репрезентувала багаторічний досвід провідного науково-інформаційного комплексу держави – Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського щодо організації практики здобувачів вищої освіти із застосуванням нових форм і методів цієї роботи, використанням традиційних та інформаційно-комунікаційних технологій, розважально-інтелектуальних ігор, виконанням творчих завдань; визначено фактори, які впливають на формування у здобувачів вищої освіти

професійних умінь і навичок, підвищення позитивного ставлення до проведеної в бібліотеці практики. Також доповідачка наголосила на доцільності розширення та поглиблення взаємодії між бібліотеками і закладами вищої освіти як партнерами у системі соціальних комунікацій задля забезпечення інформаційної підтримки освітньої та наукової діяльності студентів, реалізації спільних проєктів і програм.

У доповіді «Онлайн-семінар як форма підвищення кваліфікації бібліотекарів мережі бібліотек Національної академії наук України: основні напрями у 2023 р.» **О. Л. Сокур**, завідувачки відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатки наук із соціальних комунікацій (співдоповідачка **О. З. Клименко**, завідувачка відділу наукових видань Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатка історичних наук, доцентка), було наголошено, що з початком повномасштабної агресії Російської Федерації проти суверенної незалежної України бібліотекарі досягнули важливості опору цій навалі через спростування фейкової інформації, підтримку наукової діяльності як Національної академії наук України, так і галузевих академій та освітніх установ для якнайшвидшої перемоги нашої країни у цій страшній за масштабами руйнувань та людських втрат війні. Проведені у 2023 р. семінари були організовані у змішаному форматі офлайн- та онлайн-зустрічей (платформа Zoom), що дозволило залучати близько 100 учасників зі всіх куточків України, всіх систем і відомств. Проведені заходи з підвищення кваліфікації бібліотечних працівників були присвячені таким актуальним у час війни питанням, як популяризація ресурсів та сервісів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, збереження бібліотечних фондів у надзвичайних ситуаціях та просування української науки та науковців у світі в умовах сьогодення.

Л. А. Литвинова, завідувачка сектору з охорони інтелектуальної власності НБУВ, кандидатка наук із соціальних комунікацій, виголосила доповідь «Баланс між авторським правом та інноваціями: NFT у бібліотеках, архівах та музеях», в якій акцентувала увагу на тому, що сьогодні невзаємозамінні токени (NFT) стають дедалі популярнішими у світі мистецтва, але вони також відкривають широкі можливості для бібліотек, архівів і музеїв. Адже дозволяють цим установам зберігати та ефективно демонструвати свої колекції у цифровому форматі, що раніше було неможливо. NFT гарантують збереження культурної спадщини для майбутніх поколінь, перетворюючи об'єкти у цифрові форми. Крім того, NFT відкривають нові джерела доходів для установ, дозволяючи їм продавати рідкісні або унікальні предмети з колекцій. Заради підтримки діяльності та збереження колекцій установи можуть генерувати кошти, підвищуючи інтерес до своїх культурних зібрань і колекцій. Установи також можуть використовувати NFT для демонстрації та відзначення унікальних культурних артефактів і підвищення обізнаності про їх історичне та культурне значення. Крім того, смарт-контракти, вбудовані в NFT, можуть забезпечити механізм управління авторськими правами, гарантуючи, що власники авторських прав отримують справедливую компенсацію за використання їхніх творів. У випадку створення та продажу NFT захищеного авторським правом твору установа повинна отримати дозвіл від власника авторських прав. Передача прав власності NFT може бути складною процедурою, вимагаючи від установи дотримання відповідних правових норм. Тож, установам слід ретельно вивчити виклики та наслідки перед впровадженням цієї технології у свою роботу.

Завідувачка навчально-методичного відділу Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв **В. В. Шереметьєва** висвітлила тему «Архівне зберігання документів: виклики воєнного часу». Як наголосила доповідачка, в умовах повномасштабного

вторгнення архівні установи повинні фахово реагувати на виклики війни, зокрема забезпечити належне архівне зберігання документів. Для виконання цієї місії Міністерством юстиції України було затверджено «Порядок забезпечення евакуації, зберігання та знищення документів в умовах особливого періоду». Архіви на підставі цього документа розробляють власні порядки, в яких чітко визначені заходи, котрі забезпечують зберігання документів, переміщення найбільш цінних у більш безпечні місця, а також їх вивезення у разі потреби до місць евакуації. Однак це можливо лише за умов, що архіви знаходяться на підконтрольній Україні території. На тимчасово окупованих територіях ми можемо сьогодні говорити тільки про збереження архівних документів, які були завчасно оцифровані. Тому так важливо, попри всі виклики, що ставить перед нами війна, продовжувати роботу з оцифрування архівних фондів. На сьогодні вчасно здійснене оцифрування є запорукою їх подальшого збереження для нащадків.

Роль та значення тематичних електронних виставок у популяризації спеціалізованого фонду та для самоосвіти бібліотечних фахівців розкрила наукова співробітниця відділу теорії та історії бібліотечної справи Інституту бібліотекознавства НБУВ **С. М. Масловська**. Вона зауважила, що наявність у читальній залі Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського унікального бібліотекознавчого фонду з широкою ретроспекцією (від середини XIX ст. – до наших днів) дає можливість оперативно та якісно забезпечувати інформаційні потреби бібліотечних спеціалістів. Фундаментальні монографії, збірники наукових праць, матеріали і тези доповідей та повідомлень наукових конференцій, автореферати дисертацій, наукові довідники й енциклопедії, наукові джерелознавчі та періодичні видання з питань книгознавства, бібліотекознавства та бібліографії – найвагоміша частина спеціалізованого фонду, джерельна база для подальшого розвитку бібліотечної наукової думки України. Вивчення інформаційних потреб користувачів засвідчило, що досить затребуваними є саме електронні інформаційні ресурси читальної зали. Останнім часом зростає рівень користування БД «Бібліотекознавча література» у віддаленому режимі, доступ до якої є на сайті НБУВ, а також викликають чималу зацікавленість електронні тематичні виставки з актуальних проблем бібліотечної справи. Так, упродовж 2022–2023 рр. було підготовлено вісім електронних тематичних виставок, присвячених історичним, сучасним подіям та визначним науковцям, серед яких найбільш популярними стали такі: «Мелвін Дьюї та його УДК у сучасних реаліях бібліотек»; «Бібліотечно-інформаційні ресурси: використання та збереження»; «Право інтелектуальної власності в бібліотечно-інформаційній сфері»; «Ада Семенівна Чачко: до 90-річчя від дня народження»; «Галина Миколаївна Швецова-Водка: до 80-річчя від дня народження» та ін. Електронні тематичні виставки стали більш розгорнутими, кожне джерело супроводжується короткою анотацією та зовнішнім покликанням. Загалом, усі електронні тематичні виставки, підготовлені працівниками читальної зали Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, зберігаються в архіві на сайті НБУВ.

Підбиваючи підсумки засідання, О. Г. Кириленко запропонував запровадити видання збірника матеріалів щорічних бібліотекознавчих студій, присвячених пам'яті професора Михайла Семеновича Слободяника. Підтримуючи колегу, О. М. Василенко внесла пропозицію оформити здійснені завершені дослідження у вигляді наукових статей та подати окремим розділом у збірник «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського».

Загалом проведений захід підтвердив, що у другий рік повномасштабної війни Російської Федерації проти суверенної України науковці, практики та освітяни успішно адаптували роботу до умов воєнного стану та націлені ефективно працювати з перспективою на повоєнну відбудову держави. Адже виголошені доповіді та презентації засвідчили високий науковий рівень доповідачів – теоретиків і практиків бібліотечно-інформаційної сфери України.

Інформація про перебіг заходу (зі світлинами) оприлюднена на офіційному вебпорталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/node/6358>), на шпальтах щомісячного інформаційного бюлетеня «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс» (2023, № 11 (193), грудень, с. 176–177), https://nbuviar.gov.ua/images/informaciuni_vidanya/shliahi_rozv_nauki/nauka11.2023.pdf), на сторінках у соціальних мережах НБУВ, е-сторінці факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (<http://tinyurl.com/3uwn4h6x>) тощо.

Оксана Клименко,
кандидатка історичних наук, доцентка,
завідувачка відділу наукових видань,
Інститут бібліотекознавства,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
e-mail: klimenko_oz@ukr.net